

IJTIMOYIY ISH FAOLIYATI ORQALI YOSHLAR IJTIMOYIY FAOLLIGINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Komilova Mohiniso Jobir qizi

Qarshi davlat universiteti, Tarix fakulteti, Ijtimoiy ish yoʻnalishi 1-bosqich talabasi.

komilovamohiniso1@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15902139>

Annotatsiya. Soʻnggi yillar davomida Oʻzbekistonda yoshlar siyosatini amalga oshirishda ijtimoiy ish faoliyatining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ushbu maqolada yoshlar ijtimoiy faolligini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar, volontyorlik faoliyatini ragʻbatlantirish, yetakchilik koʻnikmalarini rivojlantirish, shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijalari ijtimoiy ish amaliyotida yoshlar bilan ishlashning samarali usullarini joriy etish, ularning maʼnaviy-axloqiy rivojlanishiga koʻmaklashish va jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorlash yoʻlidagi dolzarb vazifalarni belgilaydi.

Kalit soʻzlar: ijtimoiy ish, yoshlar faolligi, zamonaviy tendensiyalar, volontyorlik, innovatsion yondashuvlar, yetakchilik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ijtimoiy masʼuliyat.

Аннотация. В последние годы значимость социальной работы в реализации молодежной политики в Узбекистане неуклонно возрастает. В данной статье освещаются вопросы формирования социальной активности молодежи посредством инновационных подходов, стимулирования волонтерской деятельности, развития лидерских навыков, а также эффективного использования информационно-коммуникационных технологий. Результаты исследования определяют актуальные задачи внедрения эффективных методов работы с молодежью в практике социальной работы, содействия их духовно-нравственному развитию и подготовки к активному участию в жизни общества.

Ключевые слова: социальная работа, активность молодежи, современные тенденции, волонтерство, инновационные подходы, лидерство, информационно-коммуникационные технологии, социальная ответственность.

Annotation. In recent years, the significance of social work in implementing youth policy in Uzbekistan has been steadily increasing. This article highlights issues related to shaping youth social activity through innovative approaches, promoting volunteerism, developing leadership skills, and effectively using information and communication technologies. The research results identify urgent tasks such as introducing effective methods of working with youth in social work practice, supporting their spiritual and moral development, and preparing them for active participation in society.

Keywords: social work, youth activity, modern trends, volunteerism, innovative approaches, leadership, information and communication technologies, social responsibility.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida har bir davlatning taraqqiyoti yosh avlodning intellektual salohiyati, tashabbuskorligi va ijtimoiy faolligiga bevosita bogʻliqdir. Ayniqsa, Oʻzbekistonning davlat siyosatida yoshlar masalasi ustuvor yoʻnalishlardan biri sifatida eʼtirof etilib, ularni har tomonlama qoʻllab-quvvatlash, bandligini taʼminlash, boʻsh vaqtini mazmunli tashkil etish va jamiyat hayotida faol ishtirokini taʼminlash masalalariga alohida eʼtibor

qaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan ijtimoiy ish faoliyatini takomillashtirish, uning zamonaviy tendensiyalarini o'rganish va amaliyotga tatbiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishda innovatsion metodlar, volontyorlik harakatlari, axborot-kommunikatsiya ¹ texnologiyalaridan samarali foydalanish, yetakchilik kompetensiyalarini shakllantirish kabi yo'nalishlar ustuvor o'rin egallamoqda. Bu esa, ijtimoiy ishning an'anaviy yondashuvlaridan voz kechib, zamon talablari asosida yangicha metod va shakllarni qo'llashni taqozo etmoqda. Shu bilan birga, yoshlarning ijtimoiy faolligini shakllantirish ularning ma'naviy-axloqiy rivojlanishi, kasbiy o'sishi hamda mustaqil hayotga tayyorgarligi uchun muhim omil hisoblanadi.

Ushbu maqolada yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishda ijtimoiy ishning zamonaviy tendensiyalari, innovatsion yondashuvlarning o'rni, volontyorlik faoliyatini rag'batlantirish va axborot texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar sharhi

Yoshlar ijtimoiy faolligini oshirish bo'yicha ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

Masalan, X.Qo'ldoshevning "Ijtimoiy ishning nazariy va amaliy asoslari" nomli qo'llanmasida ijtimoiy ishning mohiyati, asosiy prinsiplari va yoshlar bilan ishlash metodlari batafsil yoritilgan bo'lib, unda volontyorlik faoliyatini rivojlantirishning afzalliklari alohida ta'kidlanadi. Shuningdek, S.Mirzayev va M.Qurbonov tomonidan tayyorlangan "Yoshlar siyosati va ijtimoiy ish" nomli o'quv qo'llanmada yoshlar siyosatining huquqiy asoslari, davlat dasturlari, ijtimoiy himoya tizimidagi² yangiliklar haqida misollar orqali tushuntirilgan. Masalan, ushbu asarda Yoshlar ittifoqi tomonidan amalga oshirilayotgan "Yoshlar – kelajagimiz" dasturi misol tariqasida keltirilib, uning doirasida o'tkazilayotgan loyihalar, grantlar, yetakchilik treninglari yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilganligi izohlanadi. Bundan tashqari, G'.Karimovanning "Ijtimoiy ish va innovatsion yondashuvlar" nomli ilmiy maqolasida esa axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, onlayn platformalarda volontyorlik loyihalarini tashkil etish, Telegram va Zoom kabi vositalar orqali yoshlar guruhlarini faollashtirish usullari tahlil qilingan. Chet ellik olimlardan R.Paynening "Modern Social Work Theory" asarida ijtimoiy ishning zamonaviy nazariyalari, jumladan, empowerment (quvvatlantirish) yondashuvi yoshlar bilan ishlashda qanday qo'llanishi mumkinligi misollar bilan bayon etilgan. Masalan, muallif yoshlarni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish orqali ularning ijtimoiy mas'uliyatini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, V.Stead va J.Lloydning "Leadership in Social Work" asarida yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish, treninglar tashkil etish, loyihalarda yoshlarni lider sifatida tayyorlash yo'llari misollar asosida ochib berilgan.³ Xususan, unda Buyuk Britaniya tajribasidan kelib chiqib, yosh volontyorlar uchun yetakchilik dasturlari samaradorligi tahlil qilinadi. Ushbu adabiyotlar sharhi ko'rsatadiki, yoshlar ijtimoiy faolligini shakllantirishda ijtimoiy ishning zamonaviy metodlari, innovatsion yondashuvlar va volontyorlik faoliyati asosiy omillardan hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda yoshlar ijtimoiy faolligini shakllantirishda ijtimoiy ish faoliyatining zamonaviy tendensiyalarini o'rganish maqsad qilingan. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, strukturaviy-funksional tahlil, komparativ (taqqoslash) usul, shuningdek, empirik

¹ Qo'ldoshev X. *Ijtimoiy ishning nazariy va amaliy asoslari*. Toshkent: "Iqtisodiyot", 2021.

² Mirzayev S., Qurbonov M. *Yoshlar siyosati va ijtimoiy ish*. Toshkent: "Akademnashr", 2020.

³ Karimova G'. *Ijtimoiy ish va innovatsion yondashuvlar*. O'zbekiston ijtimoiy fanlari jurnali, 2022, №3, 45-51.

metodlar tashkil etdi. Asosiy ma'lumotlar to'plash uchun anketalash, suhbatlashish va kuzatish usullari qo'llanildi. Anketalar Toshkent shahri va viloyatlaridagi yoshlar markazlarida faoliyat yuritayotgan ijtimoiy ishchilar va yoshlar volontyorlari o'rtasida o'tkazilib, ular orqali yoshlar faolligini oshirishga qaratilgan faoliyat shakllari, ularga bo'lgan munosabat va samaradorlik darajasi o'rganildi.

Suhbatlashish metodi yordamida ijtimoiy ish mutaxassislari, psixologlar, yoshlar yetakchilari va volontyorlar bilan individual va guruh intervyular tashkil etilib, ularning tajribasi, qarashlari va takliflari tahlil qilindi. Kuzatish metodi esa yoshlar markazlarida, mahallalarda va volontyorlik tashkilotlarida olib borilgan amaliy faoliyat jarayonini real sharoitda o'rganishga imkon berdi.⁴

Tadqiqot ma'lumotlari sifat va miqdoriy tahlil usullari orqali qayta ishlanib, umumlashtirildi. Sifat tahlili uchun kontent-analiz, miqdoriy tahlil uchun esa statistik usullardan foydalanildi. Olingan natijalar asosida yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot davomida o'tkazilgan anketalar, suhbatlar va kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda yoshlar ijtimoiy faolligini shakllantirish yo'nalishida bir qator ijobiy o'zgarishlar bo'layotgan bo'lsa-da, hali ham yechimini kutayotgan masalalar mavjud.

Masalan, Toshkent shahri va viloyatlardagi yoshlar markazlarida olib borilgan kuzatishlarda, ko'plab yoshlar volontyorlik faoliyati haqida yetarli tushunchaga ega emasligi aniqlangan. Shu sababli, volontyorlikni ommalashtirish, uning ahamiyatini tushuntirish bo'yicha ma'naviy-ma'rifiy ishlar ko'lamini kengaytirish zarurligi yuzaga chiqdi. Suhbat natijalariga ko'ra, yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning imkoniyatlari to'liq ishga solinmayapti.

Masalan, Qashqadaryo viloyatidagi respondentlar Telegram va boshqa ijtimoiy tarmoqlar orqali faqat tadbirlar haqida xabardor bo'lish bilan kifoyalanishini, ammo ushbu platformalarda muntazam onlayn treninglar, yetakchilik bo'yicha vebinarlar tashkil etilmayotganini ta'kidladilar. Shu jihatdan, yoshlar markazlari va ijtimoiy ish tashkilotlari tomonidan masofaviy interaktiv ta'lim shakllarini yo'lga qo'yish dolzarbdir.

Tahlil jarayonida ijtimoiy ishning innovatsion yondashuvlari, jumladan, "peer to peer" ya'ni yoshlar tomonidan yoshlar uchun treninglar o'tkazish usuli samarali ekanligi aniqlandi.

Masalan, Samarqand shahrida Yoshlar ittifoqi yetakchilari tomonidan tashkil etilgan "Yetakchilik maktabi" loyihasida tajribali volontyorlar yangi qo'shilgan volontyorlarga trening o'tkazishdi. Bu orqali nafaqat yangi volontyorlar yetakchilik ko'nikmalarini egallashdi, balki tajribali volontyorlar ham o'z pedagogik salohiyatini oshirdi. Bundan tashqari, kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, ayrim hududlarda, xususan, Surxondaryo viloyatining chekka qishloqlarida yoshlar ijtimoiy ish faoliyatiga yetarli jalb etilmayapti.

Buning sababi sifatida transport muammolari, oilaviy majburiyatlar, shuningdek, ijtimoiy ish faoliyatining moliyaviy rag'batlantirilmaganligi keltirilmoqda. Shu sababli, ijtimoiy ishning innovatsion shakllari, masalan, masofaviy volontyorlik, onlayn mentorlik, ijtimoiy tarmoqlar orqali maslahat xizmatlarini rivojlantirish lozim.

⁴ Payne, M. *Modern Social Work Theory*. London: Palgrave Macmillan, 2014.

№	Masala yoki yo‘nalish	Zamonaviy tendensiya	O‘zbekistondagi amaliy misol
1	Volontyorlik faoliyatining yetarlicha rivojlanmaganligi	Volontyorlikni rag‘batlantirish, grantlar va sertifikatlash tizimi	“Yoshlar – kelajagimiz” jamg‘armasi doirasida volontyorlik loyihalariga grantlar ajratilishi
2	Yetakchilik kompetensiyalarining pastligi	“Peer to peer” trening usullari, liderlik maktablari	Samarqanddagi “Yetakchilik maktabi” loyihasi orqali volontyorlar yetakchi sifatida tayyorlanmoqda
3	Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan cheklangan foydalanish	Masofaviy treninglar, onlayn volontyorlik platformalari	Toshkent va viloyatlarda Zoom orqali o‘tkazilayotgan volontyorlar uchun vebinarlar
4	Chekka hududlarda yoshlar faolligining pastligi	Masofaviy mentorlik, onlayn maslahat xizmatlari	Surxondaryo viloyati uchun masofaviy volontyorlik loyihalarini joriy etish taklifi
5	Qizlarning ijtimoiy faolligi yetarli emasligi	Genderga yo‘naltirilgan liderlik dasturlari	Andijonda “Lider qizlar” treninglari natijasida 50 nafardan ortiq qizlar volontyorlikka jalb etildi

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishda faqatgina an‘anaviy ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirlar bilan chegaralanib qolmasdan, ularni real hayotiy loyihalarga jalb qilish, ular uchun grantlar, startap tanlovlari, inkubatsiya markazlari orqali amaliy yordam ko‘rsatish katta samara beradi. Masalan, Prezident tashabbusi bilan tashkil etilgan “Yoshlar – kelajagimiz” jamg‘armasi⁵ doirasidagi loyihalarda ishtirok etgan yoshlarning ijtimoiy faolligi oshgani, ish bilan ta‘minlanish ko‘rsatkichi yuqori bo‘layotgani kuzatildi.

Shuningdek, yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirishda Gender tengligi masalasi ham dolzarbdir. Ayni paytda qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan “Qizlarjon” klublari, “Lider qizlar” treninglari singari loyihalar samarali natija bermoqda. Yoshlar ijtimoiy faolligini oshirish bugungi kunda mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ijtimoiy ishning zamonaviy tendensiyalarini amaliyotga tatbiq etish, xususan volontyorlik faoliyatini rag‘batlantirish, yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish yoshlarning jamiyat hayotidagi ishtirokini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, chekka hududlarda yashovchi yoshlar uchun masofaviy volontyorlik va onlayn mentorlik loyihalarini joriy etish, qizlar uchun genderga yo‘naltirilgan liderlik treninglarini kengaytirish dolzarb vazifa sifatida belgilandi. Ijtimoiy ish faoliyatini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish yoshlar ma‘naviy-axloqiy rivojlanishi, ularning tashabbuskorligi va ijtimoiy mas‘uliyatini oshirishga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Shu bois, kelgusida ijtimoiy ish faoliyatini yanada takomillashtirish uchun davlat, fuqarolik jamiyati institutlari va nodavlat notijorat tashkilotlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish tavsiya etiladi.

⁵ Stead, V., Lloyd, J. *Leadership in Social Work*. London: Sage Publications, 2017.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Qo'ldoshev X. *Ijtimoiy ishning nazariy va amaliy asoslari*. Toshkent: "Iqtisodiyot", 2021.
2. Mirzayev S., Qurbonov M. *Yoshlar siyosati va ijtimoiy ish*. Toshkent: "Akademnashr", 2020.
3. Karimova G'. *Ijtimoiy ish va innovatsion yondashuvlar*. O'zbekiston ijtimoiy fanlari jurnali, 2022, №3, 45-51.
4. Payne, M. *Modern Social Work Theory*. London: Palgrave Macmillan, 2014.
5. Stead, V., Lloyd, J. *Leadership in Social Work*. London: Sage Publications, 2017.
6. Coyle, D., Hood, P., Marsh, D. *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press, 2010.
7. Yoshlar – kelajagimiz jamg'armasi rasmiy veb-sayti: www.yoshlar-kelajagimiz.uz (murojaat sanasi: 2025.06.25).